

Komparativna analiza potencijala i ograničenja razvoja ruralnog turizma u regiji Slavonija i Baranja

Štavlić, Katarina; Velečki, Patricija; Štavlić, Igor

Source / Izvornik: Zbornik radova - 3. međunarodna znanstveno-stručna konferencija za razvoj ruralnog turizma „Edukacija kao ključni faktor održivog i odgovornog razvoja ruralnog područja“, 2023, 224 - 236

Conference paper / Rad u zborniku

Publication status / Verzija rada: **Published version / Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:277:128202>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-27**

Repository / Repozitorij:

[FTRR Repository - Repository of Faculty Tourism and Rural Development Požega](#)

Marko Jurakić
Petra Barišić
Željko Požega
Nenad Penezić
Marko Koščak

KONFERENCIJA
ZA RAZVOJ
RURALNOG
TURIZMA

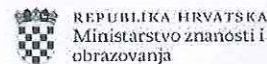
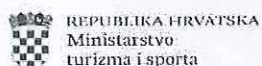
#RRT2022

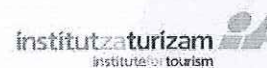
Zbornik radova

3. međunarodna znanstveno-stručna konferencija
za razvoj ruralnog turizma 2022 pod nazivom

***Edukacija kao ključni faktor održivog i odgovornog razvoja
ruralnog područja***

Medimurska županija

SVEUČILIŠTE U RIJEKI UNIVERSITY OF RIJKA
FAKULTET ZA MENADŽMENT U TURIZMU I UGOSTITELJSTVU
FACULTY OF TOURISM AND HOSPITALITY MANAGEMENT
OFATISA, HRVATSKA CROATIA

Fakultet turizma i ruralnog razvoja Požega

Univerza v Mariboru

Fakulteta za turizem

EDUCONS
UNIVERZITET

Fakultet poslovne ekonomije, Sremska Kamenica

Fakultet za menadžment Herceg Novi

Univerzitet PIM, Banja Luka - Ekonomski fakultet

nubl
NEZAVISNI UNIVERZITET BANJA LUKA

Ekonomski fakultet

Međimursko veleučilište u Čakovcu

Visoko gospodarsko učilište u Križevcima

GRM

Visoka škola za upravljanje
podeželja GRM
Landscape Governance College GRM

Visoka škola za upravljanje podeželja GRM

FINra

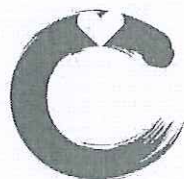
Visokoškolska ustanova Tuzla

Vimal
Akademija

Međimurska županija

TZ grada Čakovca

Općina Sveti Juraj na Bregu

TZ Sveti Martin na Muri

Grad Sisak

Grad Popovača

Općina Križ

Međimurje
u pokretu

LAG
Moslavina

#RRT2022

ZBORNİK RADOVA

**3. MEĐUNARODNA ZNANSTVENO-STRUČNA KONFERENCIJA
ZA RAZVOJ RURALNOG TURIZMA
“EDUKACIJA KAO KLJUČNI FAKTOR ODRŽIVOG I
ODGOVORNOG RAZVOJA RURALNOG PODRUČJA”**

Međimursko veleučilište u Čakovcu
Terme Sveti Martin
24. i 25.11.2022.

#RRT2022

ZBORNIK RADOVA

3. MEĐUNARODNA ZNANSTVENO-STRUČNA
KONFERENCIJA ZA RAZVOJ RURALNOG TURIZMA

“EDUKACIJA KAO KLJUČNI FAKTOR ODRŽIVOG I
ODGOVORNOG RAZVOJA RURALNOG PODRUČJA”

Međimurje
u pokretu

Međimursko veleučilište u Čakovcu
Terme Sveti Martin
24. i 25.11.2022.

Impresum

Naslov: **Zbornik radova – 3. međunarodna znanstveno-stručna konferencija za razvoj ruralnog turizma „Edukacija kao ključni faktor održivog i odgovornog razvoja ruralnog područja“**

Nakladnik: VIMAL AKADEMIJA, Put kroz selo 3c, Moslavačka Slatina, Popovača, www.vimal.hr

Za nakladnika: mr. art. Lidija Ljubičić, Vimal Akademija, Moslavačka Slatina, Popovača

Urednici:

doc. dr. sc. Marko Jurakić, Vimal Akademija, Moslavačka Slatina, Hrvatska
doc. dr. sc. Petra Barišić, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska
prof. dr. sc. Željko Požega, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Osijeku, Hrvatska
prof. dr. sc. Nenad Penezić, Fakultet poslovne ekonomije Univerziteta Educons, Srbija
izv. prof. dr. sc. Marko Koščak, Fakulteta za turizam Univerze v Mariboru, Slovenija

Naziv konferencije: 3. međunarodna znanstveno-stručna konferencija za razvoj ruralnog turizma „*Edukacija kao ključni faktor održivog i odgovornog razvoja ruralnog područja*“

Vrijeme održavanja konferencije: 24. i 25.11.2022.

Mjesto održavanja konferencije: Međimursko veleučilište u Čakovcu – Terme Sveti Martin

Izvršni tajnik konferencije: Hrvoje Hudoletnjak, mag. oec.

Učestalost izdavanja: jednom godišnje

Godina izdanja: 2023.

ISSN 2787-3668

3. MEĐUNARODNA ZNANSTVENO-STRUČNA KONFERENCIJA ZA RAZVOJ RURALNOG TURIZMA “EDUKACIJA KAO KLJUČNI FAKTOR ODRŽIVOG I ODGOVORNOG RAZVOJA RURALNOG PODRUČJA”

Organizatori konferencije: Vimal Akademija Moslavačka Slatina i Turistička zajednica Međimurske županije

Partneri konferencije: Libertas međunarodno sveučilište u Zagrebu; Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu; Ekonomski fakultet Sveučilišta J.J. Strossmayera u Osijeku; Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, Opatija; Fakultet turizma i ruralnog razvoja u Požegi; Fakulteta za turizam Univerze v Mariboru, Slovenija; Univerzitet Educons Novi Sad, Srbija; Univerzitet PIM Banja Luka, BiH; Univerzitet NUBL Banja Luja, BiH; Fakultet za menadžment – Herceg Novi Univerziteta Adriatik Bar, Crna Gora; Međimursko veleučilište u Čakovcu; Visoko gospodarsko učilište u Križevcima; Visoka škola GRM Novo Mesto, Slovenija; Visokoškolska ustanova FINra Tuzla, BiH

Konferenciju podržavaju: Ministarstvo turizma i sporta Republike Hrvatske; Ministarstvo poljoprivrede Republike Hrvatske; Ministarstvo znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske; Hrvatska turistička zajednica; Institut za turizam Zagreb; Međimurska županija; TZ Zagrebačke županije; TZ Bjelovarsko-bilogorske županije; TZ Krapinsko-zagorske županije; TZ Koprivničko-križevačke županije, TZ Varaždinske županije, TZ Sisačko-moslavačke županije; TZG Čakovca; TZO Sveti Martin na Muri; Grad Popovača; Općina Križ; Općina Sveti Juraj na Bregu; Općina Sveti Martin na Muri; LAG Moslavina, KIS Gorski Kotar

Programski odbor:

- **doc. dr. sc. Petra Barišić**, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, **HR**
- **dr. sc. Marina Barkidija Sotošek**, Fakultet za menadžment u turizmu i ugost., Opatija, **HR**
- **dr. sc. Maša Trinajstić**, Fakultet za menadžment u turizmu i ugost., Opatija, **HR**
- **doc. dr. sc. Ana Čuić Tanković**, Fakultet za menadžment u turizmu i ugost., Opatija, **HR**
- **doc. dr. sc. Marina Perišić Prodan**, Fakultet za menadžment u turizmu i ugost., Opatija, **HR**
- **prof. dr. sc. Željko Požega**, Ekonomski fakultet Sveučilišta J.J. Strossmayera u Osijeku, **HR**
- **doc. dr. sc. Ivan Kelić**, Ekonomski fakultet Sveučilišta J.J. Strossmayera u Osijeku, **HR**
- **doc. dr. sc. Berislav Andrić**, Fakultet turizma i ruralnog razvoja u Požegi, **HR**
- **dr. sc. Brankica Svitlica**, Fakultet turizma i ruralnog razvoja u Požegi, **HR**
- **doc. dr. sc. Katarina Štavlić**, Fakultet turizma i ruralnog razvoja u Požegi, **HR**
- **dr. sc. Sandra Kantar, prof. v. š.**, Visoko gospodarsko učilište u Križevcima, **HR**
- **Mirjana Trstenjak, v. pred.**, Međimursko veleučilište u Čakovcu, **HR**
- **doc. dr. sc. Andrea Andrejević Panić**, Fakultet posl. ekonomije, Univerzitet Educons, **SR**
- **doc. dr. sc. Bojana Ostojić**, Fakultet za projektni i inov. menadžment, Univerzitet Educons, **SR**
- **prof. dr. sc. Nikša Grgurević**, Fakultet za menadžment Herceg Novi, Univerzitet Adriatik, **CG**
- **mr. sc. Danijela Jakanović**, Ekonomski fakultet, Univerzitet PIM, Banja Luka, **BiH**
- **prof. dr. sc. Simonida Vilić**, Ekonomski fakultet, Univerzitet PIM, Banja Luka, **BiH**
- **prof. dr. sc. Dragan Đuranović**, Ekonomski fakultet, Univerzitet PIM, Banja Luka, **BiH**
- **prof. dr. sc. Radmila R. Čokorilo**, Fakultet za polit. nauke, Nezavisni univ. Banja Luka, **BiH**
- **prof. dr. sc. Milomir V. Martić**, Pedagoški fakultet, Nezavisni univerzitet Banja Luka, **BiH**
- **prof. dr. sc. Ismet Kalić**, Visokoškolska ustanova FINra Tuzla, **BiH**
- **izv. prof. dr. Lea-Marija Colarič-Jakše**, Visoka škola za rur. menadžm. GRM N. Mesto, **SL**
- **doc. dr. sc. Marko Jurakić**, Vimal Akademija, Moslavačka Slatina, **HR**

Znanstveni odbor:

- **prof. dr. sc. Željko Požega**, Ekonomski fakultet Sveučilišta J.J. Strossmayera u Osijeku, **HR**
- **doc. dr. sc. Petra Barišić**, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, **HR**
- **izv. prof. dr. sc. Sanja Franc**, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, **HR**
- **prof. dr. sc. Nenad Penezić**, Fakultet poslovne ekonomije, Univerzitet Educons, **SR**
- **izv. prof. dr. sc. Marko Koščak**, Fakulteta za turizam Univerze v Mariboru, **SL**
- **izv. prof. dr. sc. Sanja Sever Mališ**, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, **HR**
- **prof. dr. sc. Sandra Janković**, Fakultet za menadžment u turizmu i ugost., Opatija, **HR**
- **prof. dr. sc. Boštjan Brumen**, Fakulteta za turizam Univerze v Mariboru, **SL**
- **doc. dr. sc. Irena Petrušić**, Fakultet za menadžm. Herceg Novi, Univerzitet Adriatik, **CG**
- **dr. sc. Marcela Andreato-Koren, prof. v. š.**, Visoko gospod. učilište u Križevcima, **HR**
- **doc. dr. sc. Marko Jurakić**, Vimal Akademija, Moslavačka Slatina, **HR**

Organizacijski odbor:

- **doc. dr. sc. Marko Jurakić**, Vimal Akademija, Moslavačka Slatina, **HR**
- **Rudi Grula, mag. rel. publ.**, TZ Međimurske županije, **HR**
- **doc. dr. sc. Igor Klopotan**, Međimursko veleučilište u Čakovcu, **HR**
- **Marija Miščančuk, prof.**, Međimursko veleučilište u Čakovcu, **HR**
- **Ingrid Padjen Đurić, mag. paed.**, Edward Bernays University College, Zagreb, **HR**
- **dr. sc. Romana Lekić**, Edward Bernays University College, Zagreb, **HR**
- **mr. sc. Danijel Carev**, Libertas međunarodno sveučilište, Zagreb, **HR**
- **prof. dr. sc. Nikša Grgurević**, Fakultet za menadžm. Herceg Novi, Univerzitet Adriatik, **CG**
- **doc. dr. sc. Barbara Pavlaković**, Fakulteta za turizam Univerze v Mariboru, **SL**
- **doc. dr. sc. Dejan Kojić**, Univerzitet PIM, Banja Luka, **BiH**
- **Ana Markuz, mag. nov.**, Ministarstvo regionalnog razvoja i EU fondova, **HR**
- **dr. sc. Helena Zentner**, Vimal Akademija, Moslavačka Slatina, **HR**
- **Martina Tripković, prof.**, Vimal Akademija, Moslavačka Slatina, **HR**
- **Ivana Alilović**, TZ Zagrebačke županije, **HR**
- **Marcel Medak, mag. cin.**, TZ Bjelovarsko-bilogorske županije, **HR**
- **Hrvoje Hudoletnjak, mag. oec.**, Vimal Akademija, Moslavačka Slatina, **HR**

Lokalna zajednica:

- **Matija Posavec**, župan Međimurske županije
- **Rudi Grula**, TZ Međimurske županije
- **Ivana Allilović**, TZ Zagrebačke županije
- **Marcel Medak**, TZ Bjelovarsko-bilogorske županije
- **Sanja Škrinjar**, TZ Krapinsko-zagorske županije
- **Kristina Sočev**, TZ Koprivničko-križevačke županije
- **Filip Horvat**, TZ Čakovec
- **David Novinščak**, TZO Sveti Martin na Muri
- **Josip Mišković**, gradonačelnik Grada Popovače
- **Sandra Horvat Dželalija**, Grad Popovača
- **Marko Magdić**, načelnik Općine Križ
- **Andelko Nagrajsalović**, načelnik Općine Sveti Juraj na Bregu
- **Martin Srša**, načelnik Općine Sveti Martin na Muri
- **Anica Lenart**, LAG Moslavina
- **Zoran Ožbolt**, KIS Gorski Kotar

Predgovor

Zbornik radova rezultat je objedinjavanja odabranih radova pripremljenih za treću međunarodnu znanstveno-stručnu konferenciju za razvoj ruralnog turizma „*Edukacija kao ključni faktor održivog i odgovornog razvoja ruralnog područja*” održanu 24. i 25. studenog 2022. godine na Međimurskom veleučilištu u Čakovcu i Termama Sveti Martin. Cilj konferencije bio je potaknuti konstruktivnu raspravu i doći do što jasnije slike sadašnjeg stanja te ponuditi rješenja za nastavak razvoja ruralnog turizma i ruralnih područja Republike Hrvatske i susjednih zemalja, s posebnim naglaskom na ruralni razvoj Međimurske županije.

RRT 2022 konferencija je bila organizirana u vidu stručnih panel rasprava između predstavnika obrazovnih institucija, lokalnih zajednica i neposrednih nositelja održivog i odgovornog razvoja ruralnih područja iz više zemalja te predstavljanja znanstveno-stručnih radova. Tijekom tri panel rasprave i tri sesije u okviru ove konferencije govorilo se o odgovornom razvoju ruralnog područja kroz razvoj održivog turizma; edukaciji kao ključnom faktoru odgovornog i održivog razvoja ruralnih područja te novim trendovima u razvoju održive turističke ponude ruralnih područja. Konferenciji je prethodila studentska terenska nastava na području Međimurske županije u kojoj je sudjelovalo 60 studenata s područja turizma, marketinga i ruralnog razvoja iz 8 visokoobrazovnih institucija iz Republike Hrvatske i Republike Slovenije, a s ciljem upoznavanja turističke ponude i prepoznavanja potencijala za daljnji razvoj ruralnog turizma. Predstavljanje studentskih radova proizašlih s terenske nastave održano je na Međimurskom veleučilištu 24.11.2022. godine u sklopu Studentske konferencije RRT 2022.

Održivi i odgovorni ruralni turizam potiče razvoj ruralnih područja i postepeno postaje pokretač razvoja gospodarstva, osobito u vrijeme digitalizacije i novih mogućnosti koje nam pružaju nove informacijske tehnologije. S ciljem ostvarivanja dugoročnog i održivog razvoja ruralnih područja kvalitetna i primjenjiva edukacija svih dionika u tom procesu mora imati ključnu ulogu. Zbornik radova RRT 2022 konferencije predstavlja odraz znanja, stručnosti, truda i volje sudionika konferencije i njihovog doprinosa ovoj važnoj temi ruralnog razvoja, osobito u okviru Hrvatske i zemalja regije.

Zahvaljujemo svima koji su doprinijeli ovoj konferenciji te izdavanju ovog Zbornika. Osobito zahvaljujemo partnerima konferencije: Libertas međunarodno sveučilište u Zagrebu; Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu; Ekonomski fakultet Sveučilišta J.J. Strossmayera u Osijeku; Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, Opatija; Fakultet turizma i ruralnog razvoja u Požegi; Fakulteta za turizam Univerze v Mariboru, Slovenija; Univerzitet Educons Novi Sad, Srbija; Univerzitet PIM Banja Luka, BiH; Nezavisni univerzitet NUBL Banja Luka, BiH; Fakultet za menadžment Herceg Novi Univerziteta Adriatik Bar, Crna Gora; Međimursko veleučilište u Čakovcu; Visoko gospodarsko učilište u Križevcima; Visoka škola GRM Novo Mesto, Slovenija; Visokoškolska ustanova FINra Tuzla, BiH.

Svi radovi s konferencije prošli su kroz dvostruku anonimnu međunarodnu recenziju. Nadamo se da će rezultati rada konferencije „*Edukacija kao ključni faktor održivog i odgovornog razvoja ruralnog područja*” potaknuti sudionike na buduću suradnju i doprinos te da ćemo zajedničkim naporima, znanjem, znanstvenom i stručnom izvrsnošću i ostalim resursima doprinijeti održivom i odgovornom razvoju ruralnih područja.

Vimal Akademija
doc. dr. sc. Marko Jurakić

Preface

The Conference Proceedings are the result of collecting selected abstracts of papers prepared for the third international scientific-professional conference for rural tourism development "Education as a key factor for sustainable and responsible development of rural areas" held on November 24 and 25, 2022 in Međimurje Polytechnic in Čakovec and Terme Sveti Martin resort. The aim of the conference is to stimulate a constructive discussion and get a clearer picture of the current situation and offer solutions for the continued development of rural tourism and rural areas in Croatia and neighbouring countries, with special emphasis on the rural development of Međimurje County.

The RRT 2022 Conference was organized in the form of expert panel discussions between representatives of educational institutions, local communities, and the holders of sustainable and responsible development of rural areas from several countries and in which scientific professional papers were presented. The topics of the three panel discussions and three sessions within this conference were responsible development of rural area through the development of sustainable tourism, education as a key factor of responsible and sustainable development of rural areas and new trends in development of sustainable tourism offers in rural areas.

The Conference was preceded by student field classes in Međimurje County in which 60 students from the fields of tourism, marketing, and rural development from 8 higher education institutions from the Republic of Croatia and the Republic of Slovenia participated and all with the aim of getting to know the tourist offer and recognizing the potential for further development of rural tourism. The presentation of student works resulting from field classes was held at Međimurje Polytechnic on November 24, 2022. as a part of the RRT 2022 Student Conference.

Sustainable and responsible rural tourism encourages the development of rural areas and gradually becomes a driving force of economic development, especially in times of digitalization and new opportunities that new IT technologies provide us. With the goal of achieving long-term and sustainable development of rural areas, quality, and applicable education of all participants in this process must play a key role. The Conference Proceedings reflect knowledge, expertise, effort and will of all the conference participants and their contribution to this important subject of rural development, especially within Croatia and countries within the region.

We thank everyone who contributed to this conference and the publication of the Conference Proceedings. Special recognition is given to the partners of the conference: Libertas međunarodno sveučilište u Zagrebu; Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu; Ekonomski fakultet Sveučilišta J.J. Strossmayera u Osijeku; Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, Opatija; Fakultet turizma i ruralnog razvoja u Požegi; Fakulteta za turizam Univerze v Mariboru, Slovenija; Univerzitet Educons Novi Sad, Srbija; Univerzitet PIM Banja Luka, BiH; Nezavisni univerzitet NUBL Banja Luka, BiH; Fakultet za menadžment Herceg Novi Univerziteta Adriatik Bar, Crna Gora; Međimursko veleučilište u Čakovcu; Visoko gospodarsko učilište u Križevcima; Visoka šola GRM Novo Mesto, Slovenija; Visokoškolska ustanova FINra Tuzla, BiH.

All the papers from the conference went through a double-blind international review process. We hope that the results of the Conference will encourage participants for future cooperation and contribution, and that joint efforts, knowledge, scientific and professional excellence together with other resources will contribute to the development of rural areas.

Vimal Academy

Assist. prof. Marko Jurakić, Ph.D.

Sadržaj/Contents

Izvorni znanstveni rad / Original scientific paper

UTJECAJ DIGITALNIH PLATFORMI NA RAZVOJ RURALNOG TURIZMA // DIGITAL PLATFORMS' INFLUENCE ON DEVELOPMENT OF RURAL TOURISM (Zentner, H., HRV)	10
PODUZETNIČKE NAMJERE GENERACIJE Z U BOSNI I HERCEGOVINI // ENTREPRENEURIAL INTENTIONS OF GENERATION Z IN BOSNIA AND HERZEGOVINA (Čatić-Kajtazović, E., BiH; Todorović, M., BiH.; Begić, R., BiH).....	31

Prethodno priopćenje / Preliminary report

ULOGA UPRAVLJANJA PRIHODIMA U HOTELSKOJ INDUSTRIJI // THE ROLE OF REVENUE MANAGEMENT IN THE HOTEL INDUSTRY: A CASE STUDY (Tkalec, D., HR., (Čanadi, V., HRV).....	41
EUROPSKI SUSTAV POKAZATELJA TURIZMA (ETIS) KAO PODRŠKA DIONICIMA U TURIZMU MEĐIMURSKE ŽUPANIJE // THE EUROPEAN TOURISM INDICATOR SYSTEM (ETIS) AS A SUPPORT TO STAKEHOLDERS IN THE TOURISM OF MEĐIMURJE COUNTY (Ličanin, A., HRV; Herman, S., HRV; Gula, R., HRV)	58
MOGUĆNOSTI I OGRANIČENJA PRIMJENE KONCEPTA SUSTVARANJA VRIJEDNOSTI U TURISTIČKIM DESTINACIJAMA U SJENI: ANALIZA SLUČAJA RURALNIH MJESTA U ISTRI, HRVATSKA // OPPORTUNITIES AND CONSTRAINTS OF USING THE CONCEPT OF VALUE CO-CREATION IN SHADOW TOURISM DESTINATIONS: THE CASE OF RURAL AREAS IN ISTRIA, CROATIA (Kesar, O., HRV)..	71
ULOGA DRŽAVNIH LOKALNIH INSTITUCIJA U BIH U RAZVOJU RURALNOG TURIZMA // THE ROLE OF LOCAL STATE INSTITUTIONS OF FEDERATION OF BOSNIA AND HERZEGOVINA IN THE RURAL TOURISM DEVELOPMENT (Aljić, M., BiH)	93

Pregledni rad / Review

PERCEPCIJA POSJETITELJA INTEGRIRANE MARKETINŠKE KOMUNIKACIJE PARKA PRIRODE VELEBIT // VISITORS' PERCEPTION OF INTEGRATED MARKETING COMMUNICATION OF NATURE PARK VELEBIT (Čuić Tanković, A., HRV; Perišić Prodan, M., HRV; Miličević, A., NJEM).....	107
ELEMENTI RAZVOJA RURALNOG TURIZMA U KONTEKSTU AKTUALNIH GLOBALNIH I EUROPSKIH TRENDOVA // ELEMENTS OF THE DEVELOPMENT OF RURAL TOURISM IN THE CONTEXT OF CURRENT GLOBAL AND EUROPEAN TRENDS (Zovko, M., HRV).....	120
LOVNI TURIZAM KAO POKRETAČ RAZVOJA RURALNIH PODRUČJA // HUNTING TOURISM AS A DRIVING FORCE FOR THE DEVELOPMENT OF RURAL AREAS (Gračan, D., HRV; Barkidija Sotošek, M., HRV; Volf, I., HRV).....	136
ULOGA LOKALNIH AKCIJSKIH GRUPA U RAZVOJU RURALNOG TURIZMA // THE ROLE OF LOCAL ACTION GROUPS IN THE DEVELOPMENT OF RURAL TOURISM (Trinajstić, M., HRV, Đurkin Badurina, J., HRV; Koščak, M., SLO).....	153
DIGITALNI MARKETING U VINARSKOM SEKTORU MEĐIMURSKE ŽUPANIJE // DIGITAL MARKETING IN THE WINE SECTOR OF MEĐIMURJE COUNTY (Rončević, A., HRV; Ličanin, A., HRV)..	166
RECENZIJE KAO FAKTOR ODLUČIVANJA PRI ODABIRU TURISTIČKE DESTINACIJE // REVIEWS AS FACTORS INFLUENCING THE DECISION ON CHOOSING A TOURIST DESTINATION (Nanić, A., BiH.; Žerić, H., BiH)	180
RAZVOJ ODRŽIVOG TURIZMA U OSJEČKO-BARANJSKOJ ŽUPANIJI // SUSTAINABLE TOURISM DEVELOPEMENT IN THE OSIJEK-BARANJA COUNTY (Vučemilović, V., HRV, Bartolović, V., HRV).....	193
MOŽE LI GLAMPING BITI MOTIVATOR PUTOVANJA I RAZONODE ZA VRIJEME I NAKON COVID-19 PANDEMIJE? // CAN GLAMPING BE THE MOTIVATOR FOR TRAVELING AND LEISURE	

DURING AND AFTER COVID-19 PANDEMIC? (Portolan, A., HRV; Obuljen Cvjetković, H., HRV)	207
KOMPARATIVNA ANALIZA POTENCIJALA I OGRANIČENJA RAZVOJA RURALNOG TURIZMA U REGIJI SLAVONIJA I BARANJA // COMPARATIVE ANALYSES OF POTENTIALS AND LIMITATIONS OF RURAL TOURISM DEVELOPMENT IN SLAVONIJA AND BARANJA REGION (Štavlić, K., HRV; Velečki, P., HRV; Štavlić, I., HRV)	224
PLANSKOM ORGANIZACIJOM DOGAĐAJA DO VEĆEG BROJA POSJETITELJA RURALNIH KRAJEVA // PLANNING ORGANIZATION OF EVENTS TO REACH A GREATER NUMBER OF VISITORS TO RURAL AREAS (Seleš, M., HRV; Hercog, T., HRV; Sudarević, A., HRV).....	237
POTENTIAL FOR IMPLEMENTATION OF ALBERGO DIFFUSO CONCEPT AS SUSTAINABLE BUSINESS MODEL IN RURAL AREAS OF REPUBLIC OF CROATIA // POTENCIJAL ZA IMPLEMENTACIJU KONCEPTA ALBERGO DIFFUSO KAO MODELA ODRŽIVOG POSLOVANJA U RURALNIM PODRUČJIMA REPUBLIKE HRVATSKE (Hrvatina, S., HRV; Markuz, A., HRV; Jurakić, M., HRV).....	253
<i>Stručni rad / Professional paper</i>	
VISOKOKVALITETNI RURALNI TURIZAM U OKVIRU ODRŽIVOG RAZVOJA UZ PRIMJENU BIODINAMIČKIH PROIZVODA // HIGH QUALITY RURAL TOURISM IN THE CONTEXT OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT WITH THE APPLICATION OF BIODYNAMIC PRODUCTS (Blagus, Ž., HRV; Blagus, M., HRV).....	267
ANALIZA PRAVNIH I OSTALIH AKATA KOJI IMAJU ZA CILJ SPRJEČAVANJE OTPADA OD HRANE U TURISTIČKIM DJELATNOSTIMA // ANALYSIS OF LEGAL AND OTHER ACTS AIMED AT PREVENTING FOOD WASTE WITH SPECIAL REFERENCE TO THE PROBLEM OF FOOD WASTE IN TOURIST ACTIVITIES (Zeko, M., HRV; Sabol, G., HRV).....	282
PRIMJENA GEOGRAFSKOG INFORMACIJSKOG SUSTAVA U TRŽIŠNOM I TURISTIČKOM RAZVOJU OBITELJSKIH POLJOPRIVREDNIH GOSPODARSTAVA // APPLICATION OF THE GEOGRAPHIC INFORMATION SYSTEM IN THE MARKET AND TOURISM DEVELOPMENT OF FAMILY FARMS (Andrić, B., HRV).....	296
RAZVOJ I UPRAVLJANJE MARKOM SUVENIRSKOG PROIZVODA INSPIRIRANOG JAPODIMA S CILJEM UNAPREĐENJA SEKUNDARNE TURISTIČKE PONUDE // DEVELOPMENT AND BRAND MANAGEMENT OF A SOUVENIR PRODUCT INSPIRED BY JAPODS WITH THE AIM OF IMPROVING THE SECONDARY TOURIST OFFER (Nanić, A., BiH; Ružnić, E., BiH).....	307
LJETNA ŠKOLA ODRŽIVOG RAZVOJA U FUNKCIJI TURIZMA – PRIMJER INTENZIVNE EDUKACIJE // SUMMER SCHOOL OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN THE FUNCTION OF TOURISM – AN EXAMPLE OF INTENSIVE EDUCATION (Petrušić, I., CG; Ostojić, B., SRB; Jurakić, M., HRV).....	326
PELJEŠKI MOST KAO ČIMBENIK BOLJE PROMETNE POVEZANOSTI I UNAPREĐENJA TURIZMA DUBROVAČKO-NERETVANSKE ŽUPANIJE // THE PELJESAC BRIDGE AS A FACTOR OF BETTER TRANSPORT CONNECTIVITY AND TOURISM DEVELOPMENT IN THE DUBROVNIK-NERETVA COUNTY (Barišić, P., HRV; Franc, S., HRV; Praljačić, M., HRV).....	336
VAŽNOST I ZNAČAJ TURISTIČKE SIGNALIZACIJE ZA POZICIONIRANJE I BRENDIRANJE TURISTIČKE RUTE // THE IMPORTANCE AND SIGNIFICANCE OF TOURIST SIGNAGE FOR THE POSITIONING AND BRANDING OF THE TOURIST ROUTE (Grgurević, N., CG).....	353
ODRŽIVI RAZVOJ RURALNOG TURIZMA U MEĐIMURJU // SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF RURAL TOURISM IN MEĐIMURJE (Breslauer, N., HRV; Gavez, N., HRV; Hegeduš, I., HRV; Breslauer, N., HRV)	360
LJUDSKI RESURSI KAO FAKTOR UTJECAJA NA USPJEŠNOST TURISTIČKOG SEKTORA // HUMAN RESOURCES AS A FACTOR OF INFLUENCE ON THE SUCCESS OF THE TOURISM SECTOR (Kljajić-Dervić, M., BiH; Šumar, S., BiH).....	371
POPIS RECENZENATA	381

Pregledni rad / Review

KOMPARATIVNA ANALIZA POTENCIJALA I OGRANIČENJA RAZVOJA RURALNOG TURIZMA U REGIJI SLAVONIJA I BARANJA

doc. dr. sc. KATARINA ŠTAVLIĆ
Fakultet turizma i ruralnog razvoja u Požegi
Vukovarska 17, 34000 Požega, Hrvatska
kstavlic@ftrr.hr

PATRICIJA VELEČKI, student
Prirodoslovno-matematički fakultet,
Preddiplomski studij Geografija, istraživački smjer, Zagreb, Hrvatska
patricija.velecki@student.geog.pmf.hr

mr. sc. IGOR ŠTAVLIĆ
IGOR, obrt za cjeloživotno učenje,
Marindvor 39, 34000 Požega, Hrvatska
igorstavlic@gmail.com

SAŽETAK

Regija Slavonija i Baranja, kao ruralno područje, posljednjih godina bilježi rast razvoja ruralnog turizma kao jednog od generatora održivog gospodarskog razvoja. Dosadašnje stope rasta ruralnog turizma još uvijek nisu dovoljne za značajniji demografski i gospodarski razvoj pet županija ovog područja što je vidljivo kroz njihove razvojne disparitete u odnosu na ostale županije u Republici Hrvatskoj. Cilj ovog rada je empirijskim istraživanjem, provedenim tijekom 2022. godine, identificirati potencijale i ograničenja razvoja ruralnog turizma u Republici Hrvatskoj, u regiji Slavonija i Baranja, te komparativnom analizom utvrditi postojanje razlika sa rezultatima istraživanja provedenog 2019. godine, prije pandemije COVID-19. Osim navedenog, cilj je utvrditi postojanje strateškog pristupa u razvoju ruralnog turizma na ovom području. U provedbi empirijskog istraživanja, kao anketirana populacija, sudjelovale su turističke zajednice sa područja Požeško-slavonske, Osječko-baranjske, Brodsko-posavske, Vukovarsko-srijemske i Virovitičko-podravске županije. Za prikupljanje podataka korišten je online anketni upitnik, a za generiranje i interpretaciju dobivenih rezultata istraživanja primijenile su se odgovarajuće statističke i matematičke metode. Dobiveni rezultati ukazuju na prisutnost strateškog pristupa razvoju ruralnog turizma, te su identificirani ključni potencijali i ograničenja razvoju ruralnog turizma. Komparativnom analizom utvrđene su razlike u identificiranim potencijalima i ograničenjima u odnosu na rezultate istraživanja iz 2019. godine. Znanstveni i aplikativni doprinos ovog rada ogleda se u nalazima empirijskog istraživanja.

Ključne riječi: razvoj ruralnog turizma, strateški pristup, potencijali i ograničenja, regija Slavonija i Baranja

JEL: Z32, R11

1. UVOD

Turizam u Republici Hrvatskoj, uz poduzetništvo, predstavlja jedan od generatora gospodarskog, ekonomskog i društvenog razvoja. Strateška važnost turizma prepoznata je na nacionalnoj razini te se u Nacionalnoj razvojnoj strategiji Republike Hrvatske do 2030. godine, kao jedan od prioritetnih područja javnih politika navodi „Razvoj održivog, inovativnog i otpornog turizma“. (Hrvatska 2030) Važnost turizma se ogleda i u razvojnim ciljevima Strategije razvoja održivog turizma do 2030. godine u kojoj je definirana vizija daljnjeg razvoja turizma u Republici Hrvatskoj uvažavajući načela održivosti, razvojne potrebe i razvojne potencijale.

Jedan od novijih oblika turizma u Republici Hrvatskoj, a osnova je održivog turizma, je ruralni turizam. Republika Hrvatska posjeduje kulturološku, prirodnu i gastronomsku atraktivnost što predstavlja veliki potencijal daljnjeg razvoja ruralnog turizma. Potencijal za razvoj ruralnog turizma u Hrvatskoj ogleda se i u činjenici da ruralni prostor zauzima 91,60% površine, 88,7% naselja smješteno je u ruralnim područjima, te u ruralnom prostoru živi 47,60% pučanstva (DZS, 2001). Regija Slavonija i Baranja je uglavnom ruralno područje i zbog kulturnih i prirodnih bogatstava i sve većeg broja seoskih gospodarstava ima veliki potencijal još većeg razvoja ruralnog turizma, što može rezultirati i većim gospodarskim razvojem ove regije u kojoj su vidljivi makroekonomski razvojni dispariteti u odnosu na Republiku Hrvatsku. Ruralni turizam u Hrvatskoj se razvija sporije nego u susjednim europskim zemljama (Zaborski, 2018: 36), a uzrok sporijeg rasta, posebice u regiji Slavonija i Baranja, su brojna ograničenja koja su posljedica ratnih zbivanja, nedovoljno razvijene prometne infrastrukture, nedostatka stručnih kadrova zbog velikih migracija i nedovoljne organizirane promocije turističke ponude.

Prema Demonja i Baćac (2012: 206) ruralni turizam je nastao kao potreba očuvanja, revitalizacije i davanja nove, dodatne vrijednosti naslijeđenoj baštini i autentičnom promoviranju tradicijskih znanja i vještina kroz organizaciju atraktivne i originalne turističke ponude. Kako bi se na nekom ruralnom području održivo razvijao ruralni turizam potrebno je kontinuirano i dugoročno sagledavati sve potencijale i strateškim pristupom stvarati turističku ponudu po načelima ekonomske održivosti, što je ujedno i osnova za gospodarski razvoj. Strateškim pristupom razvoju ruralnog turizma može se kvalitetno i konkretno razraditi ideja razvoja turističkih usluga na nekom području i utvrditi najveći potencijali oko kojih se formira i organizira buduća kvalitetna ponuda ruralnog turizma.

Cilj ovog rada je utvrditi postojanje primjene strateškog pristupa u razvoju ruralnog turizma na području Slavonije i Baranja, te komparacijom dobivenih rezultata ukazati na promjene nastale u 2022. u odnosu na 2019. godinu. Nadalje, cilj rada je i dati pregled problema i potencijala razvoja ruralnog turizma na temelju rezultata empirijskih istraživanja. Ujedno su rezultati ovog istraživanja i doprinos razvoju ruralnog turizma u regiji Slavonija i Baranja, koja je po svojim geografskim, klimatskim, kulturološkim, prirodnim i socijalnim obilježjima izrazito pogodna za razvoj ruralnog turizma. Rezultati ovog istraživanja mogu biti osnova za pretvaranje postojećih kulturnih i prirodnih resursa u turistički proizvod. Za potrebe ovog rada provedeno je empirijsko istraživanje, a za obradu dobivenih rezultata korištene su odgovarajuće matematičke i statističke metode. Prilikom provedbe istraživanja uočena su i istraživačka ograničenja koja se očituju u manjem broju potpunih odgovora od odabranog statističkog uzorka, te u teritorijalno ograničenom uzorku turističkih zajednica samo sa područja regije Slavonija i Baranja.

2. RURALNI TURIZAM - IZAZOVI I POTENCIJALI

Ruralni turizam je pojam koji obuhvaća sve turističke usluge, aktivnosti i vidove turizma unutar ruralnih područja, uključujući npr. lovni, ribolovni, turizam u parkovima prirode, zimski, seoski, ekoturizam, zdravstveni, kulturni itd. Pri tome sam pojam ruralnog područja nije strogo definiran već se pod njim podrazumijevaju područja u kojem prevladavaju: prirodno okruženje, seoski okoliš, mala naselja i sela, zaseoci, izdvojena poljoprivredna gospodarstva, s poljoprivredom i šumarstvom kao glavnom gospodarskom granom (Baćac, 2012: 16).

Postoje različiti pojavni oblici ruralnog turizma, a to su: agroturizam, vjerski turizam, sportski turizam, ekoturizam, zdravstveni turizam, gastro-eno turizam, socijalni turizam i dr. (Tubić, 2019: 92) Jedan od najčešćih pojavnih oblika ruralnog turizma je seoski turizam koji obuhvaća sljedeće oblike: obiteljska poljoprivredna gospodarstva ili agroturizam, kušaonice, izletišta, ruralni kamp, etnosela, folklor i dr. (Baćac, 2012: 18).

Osnovne značajke ruralnog turizma su: odvija se na otvorenom prostoru u izravnom dodiru s prirodom, omogućuje interakciju i sudjelovanje u životnim aktivnostima lokalnog stanovništva, utemeljen na malom poduzetništvu, raste sporo i organski, povezan s lokalnim obiteljima, predstavlja kompleksan uzorak ruralnog okruženja, ekonomije, povijesti i lokaliteta i sl. (Jelinčić, 2007: 275).

Na razvoj ruralnog turizma utječu i noviji trendovi na turističkom tržištu i promjene u ponašanju turista. Jedan od trendova je i sve veća orijentacija turista na ruralne doživljaje i izbjegavanje gradskih turističkih destinacija. Kao reakcija na brzi način života u gradovima javlja se trend u turizmu poznat kao *slowness*, a uz njega se veže i trend *eskapizma* (Šulc, Fuerst-Bjeliš, 2021). Ti se trendovi odnose na svojevrsan bijeg iz gradova i bijeg od brzog načina života na način da turisti preferiraju ruralne destinacije i aktivnosti na otvorenom na svom turističkom putovanju, kao što su planinarenje i biciklizam. Najznačajniji pokretači koji motiviraju gradsko orijentirane turiste da žive ruralno iskustvo su (Irshad, 2010, prema Sikirić et al., 2015):

- urbani, užurbani način života i sve veća odvojenost od prirode i prirodnog okruženja stvaraju želju za bijegom iz grada;
- rastući trend „zelenog razmišljanja“;
- rastuća želja za autentičnim iskustvom;
- uklanjanje prometnih, komunikacijskih i političko-ekonomskih barijera i dr.

Psihološki profil ruralnog turista ogleda se u sljedećim karakteristikama (Katica, D. et al., 2021: 16)

- želi postati dio lokalnog stanovništva / zajednice
- vjeruje da ruralna područja predstavljaju život sporijeg tempa i jednostavnog načina života
- preferira nemiješanje s drugim turistima
- čezne za tradicionalnom kulturom i načinom života
- želi naučiti više o prošlom i sadašnjem načinu života u ruralnom području.

Prilikom strateškog razvoja ruralnog turizma potrebno je uzeti u obzir i ključne izazove razvoja hrvatskog turizma, a to su (Hrvatska 2030: 32 – 34):

- vremenska i prostorna neujednačenost

- nepovoljan utjecaj turizma na prostor, okoliš i prirodu
- nepovoljan međuodnos turizma i klimatskih promjena
- prilagodba ubrzanim tehnološkim promjenama u turizmu
- kvaliteta života i dobrobit lokalnog stanovništva
- nedostatni ljudski potencijali u brojnosti i kvaliteti
- neadekvatna struktura i kvaliteta smještajnih kapaciteta
- nepovoljno poslovno i investicijsko okruženje
- nedovoljno učinkovit zakonodavni i upravljački okvir
- utjecaj kriza na turizam te promjene ponašanja i potreba turista.

Hrvatska ima sve značajke i potencijale za razvoj ruralnog turizma, ali prisutni su određeni problemi i poteškoće. Prema Krajnović i dr. (2011) pojavljuju se problemi nedovoljnih i neadekvatnih financijskih poticaja od strane javnog sektora, neprepoznavanje ruralnog turizma kao oblika turizma koji dodaje vrijednost turističkoj destinaciji, nepostojanje ekspertize u malim obiteljskim gospodarstvima, donose se neadekvatni zakoni koji tretiraju problematiku ruralnog turizma, prisutna je vrlo loša ili neadekvatna marketinška aktivnost objedinjenih poslovnih jedinica (obiteljskih seoskih gospodarstava u ruralnom turizmu) i slično. Dio navedenih problema identificiran je i u rezultatima istraživanja prikazanim u poglavlju 4. ovoga rada.

3. RURALNI TURIZAM U REGIJI SLAVONIJA I BARANJA

Regija Slavonija i Baranja posjeduje sve čimbenike ponude koji pogoduju razvoju ruralnog turizma. Prema Ružić (2009) čimbenici ponude se dijele u tri osnovne skupine:

- Prirodne privlačnosti: klima, hidrografski elementi, reljef, biljni i životinjski svijet, prirodne rijetkosti, poljoprivreda i ekološka poljoprivreda.
- Društvene privlačnosti: spomenici kulture, pučka kultura, stanovanje i prehrana, pučki običaji, pučke igre, pučko stvaralaštvo, kulturne ustanove i priredbe, zabavne, sportske i gospodarske priredbe.
- Prometna povezanost s mjestom turističkog boravka i povezanost u turističkoj destinaciji.

Brojni su i raznovrsni čimbenici ponude ove regije, čijom mobilizacijom, očuvanjem, njegovanjem i brendiranjem sve više se razvija ruralni turizam. Neki od pokazatelja rasta ruralnog turizma su i podaci o promjenama broja noćenja, broja turista i broja ležajeva u županijama u ovoj regiji. Usporedni podaci za 2017. i 2021. godinu i nastale promjene u petogodišnjem razdoblju prikazani su u sljedeće dvije tablice.

Tablica 1. Smještajni kapaciteti u Republici Hrvatskoj, po županijama u 2017. i 2021. godini (stanje 31 kolovoza)

ŽUPANIJA	BROJ POSTELJA (u 000)		INDEKS 21./17.	BROJ POSTELJA U HOTELIMA (u 000)		INDEKS 21./17.
	2017.	2021.		2017.	2021.	
VIROVITIČKO- PODRAVSKA	705	944	133,90	141	172	121,99
POŽEŠKO-SLAVONSKA	596	1.180	197,99	0	19	-

BRODSKO POSAVSKA	1.093	1.098	100,45	299	287	95,98
OSJEČKO-BARANJSKA	2.511	3.542	94,36	951	956	100,53
VUKOVARSKO-SRIJEMSKA	1.872	2.331	141,06	698	558	79,94
UKUPNO REGIJA SLAVONIJA I BARANJA	6.777	9.095	134,20	2.089	1.992	95,35
UDIO REGIJE SLAVONIJA I BARANJA U UKUPNO RH	0,56 %	0,84 %		1,59 %	1,34 %	
UKUPNO REPUBLIKA HRVATSKA	1.207.427	1.086.644	89,99	131.152	148.137	112,95

Izvor: izračun autora prema podacima Ministarstva turizma Republike Hrvatske, Turizam u brojkama 2017.

Dostupno na: [HTZ TUB HR_2017_FINAL.pdf](https://mint.gov.hr/UserDocsImages/2022_dokumenti/Turizam%20u%20brojkama%202021.pdf) (20.10.2022.) i Turizam u brojkama 2022. Dostupno na:

https://mint.gov.hr/UserDocsImages/2022_dokumenti/Turizam%20u%20brojkama%202021.pdf (20.10.2022.)

Na području regije Slavonija i Baranja u 2021. u odnosu na 2017. godinu, povećao se broj broja postelja za 34,20 %, kao i udio u ukupnom broju postelja u Republici Hrvatskoj. Broj postelja u hotelskom smještaju, u istom promatranom razdoblju, smanjio se za 4,65%, kao što je i smanjen ukupni udio hotelskog smještaja na području Slavonije i Baranje u odnosu na ukupni hotelski smještaj u Republici Hrvatskoj. Osječko-baranjska županija ima najveći broj postelja u odnosu na druge analizirane županije, te je jedina županija koja ima smanjenje ukupnog broja postelja u 2021. godini u odnosu na 2017. godinu. Požeško-slavonska županija bilježi najveći porast broja postelja u 2021. godini u odnosu na 2017. godinu i to za 97,99 %. S druge strane, u istom razdoblju je u Vukovarsko-srijemskoj županiji vidljivo smanjenje broja postelja u hotelima za 20,06 %. Promatrajući ukupne podatke o broju postelja u Slavoniji i Baranji u odnosu na Republiku Hrvatsku vidljivi su razvojni dispariteti. Navedene promjene u svim županijama mogu biti posljedica trenutne razine primjene strateškog upravljanja razvojem ruralnog turizma, a više o tome možete vidjeti u komparativnim rezultatima u sljedećoj cjelini ovoga rada.

Tablica 2. Dolasci turista u Republici Hrvatskoj, po županijama u 2017. i 2021. godini

ŽUPANIJA	DOLASCI TURISTA (u 000)		INDEKS 21./17.	NOĆENJA TURISTA (u 000)		INDEKS 21./17.
	2017.	2021.		2017.	2021.	
VIROVITIČKO-PODRAVSKA	14	10	71,42	33	21	63,63
POŽEŠKO-SLAVONSKA	13	15	115,38	31	37	119,35
BRODSKO POSAVSKA	29	25	86,20	51	39	76,47
OSJEČKO-BARANJSKA	92	75	81,52	178	161	90,45
VUKOVARSKO-SRIJEMSKA	89	36	40,45	138	68	49,28
UKUPNO REGIJA SLAVONIJA I BARANJA	237	161	67,93	431	326	75,64
UDIO REGIJE SLAVONIJA I BARANJA U UKUPNO RH	1,36 %	1,26 %		0,50 %	0,46 %	
UKUPNO REPUBLIKA HRVATSKA	17.430	12.776	73,29	86.200	70.202	81,44

Izvor: izračun autora prema podacima Ministarstva turizma Republike Hrvatske, Turizam u brojkama 2017.

Dostupno na: [HTZ TUB HR_2017_FINAL.pdf](https://mint.gov.hr/UserDocsImages/2022_dokumenti/Turizam%20u%20brojkama%202021.pdf) (20.10.2022.) i Turizam u brojkama 2022. Dostupno na:

https://mint.gov.hr/UserDocsImages/2022_dokumenti/Turizam%20u%20brojkama%202021.pdf (20.10.2022.)

Prema prikazanim podacima u tablici 2. primjetno je smanjenje u broju dolazaka i broju noćenja turista u promatranom razdoblju u Republici Hrvatskoj i u regiji Slavonija i Baranja. Zasigurno je

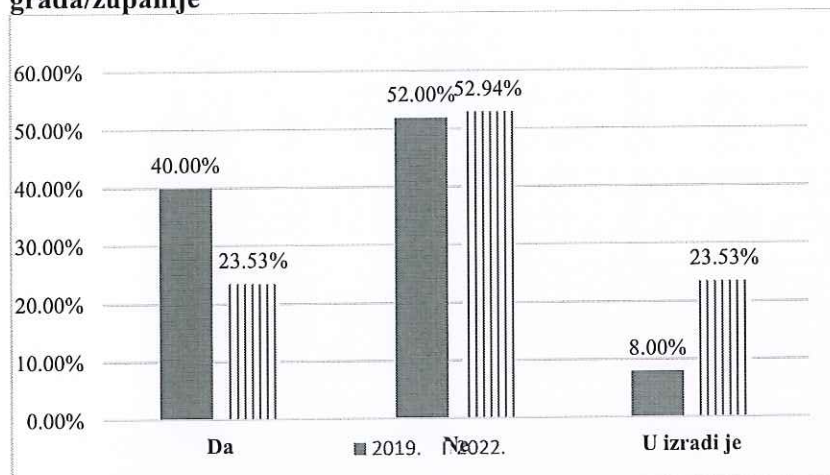
da je jedan od razloga takvih podataka i utjecaj pandemije COVID 19 tijekom 2020. i 2021. godine. Broj dolazaka turista i broj noćenja turista na području Slavonije i Baranje i dalje je nizak u odnosu na podatke za cijelu Republiku Hrvatsku. Navedeno je vidljivo i kroz smanjenje udjela i u ukupnom broju dolazaka i u ukupnom broju noćenja u odnosu na ukupne vrijednosti za Republiku Hrvatsku. Promatrajući županije na području Slavonije i Baranje, evidentan je rast turističkih aktivnosti jedino na području Požeško-slavonske županije, dok ostale županije bilježe smanjenje i broja dolazaka turista i broja noćenja u promatranom razdoblju. Najveći pad turističkih aktivnosti vidljiv je u Vukovarsko-srijemskoj županiji.

4. KOMPARATIVNA ANALIZA REZULTATA ISTRAŽIVANJA O STRATEŠKOM UPRAVLJANJU RAZVOJEM RURALNOG TURIZMA U REGIJI SLAVONIJA I BARANJA

Do 2019. godine, u dostupnim službenim podacima i postojećoj stručnoj i znanstvenoj literaturi ne postoje podaci o istraživanjima o postojanju strateškog upravljanja razvojem ruralnog turizma na području regije Slavonija i Baranja. Jedno od prvih istraživanja na tu temu provedeno je od strane autora Štavlić, Štavlić, Potnik Galić. Više o metodologiji i rezultatima tog istraživanja vidljivo je u radu Štavlić, Štavlić, Potnik Galić (2019). U ovom radu prikazani su komparativni podaci rezultata provedenih istraživanja na temu Strateški razvoj ruralnog turizma u regiji Slavonija i Baranja u 2019. i u 2022. godini. Oba istraživanja provedena su pomoću anketnog upitnika kreiranog putem Limesurvey. Poziv na sudjelovanje u istraživanju u 2022. godini poslan je putem elektronske pošte u rujnu 2022. godine. Istraživanje je provedeno u pet županija istočne Hrvatske, u Požeško-slavonskoj, Osječko-baranjskoj, Brodsko-posavskoj, Vukovarsko-srijemskoj i Virovitičko-podravskoj županiji. Uzorak su bile registrirane turističke zajednice na tom području. Ukupno ih je 38, od toga je 36 primilo e-poštu, a u potpunosti ih je na anketu odgovorilo 19, dok je bilo 10 nepotpunih odgovora koji nisu uzeti u obzir prilikom analize rezultata istraživanja. 19 odgovora predstavlja 52,78% odgovora, smatra se reprezentativnim uzorkom koji je ravnomjerno raspoređen po svim županijama. Upitnik se sastojao od 10 pitanja koja su podijeljena na područje postojanja strategije održivog razvoja ruralnog područja/turizma, njezinim primarnim ciljevima, sudionicima izrade i načinu praćenja realizacije strategije; pitanja o promociji razvoja ruralnog turizma, te o ograničenjima i potencijalima održivog razvoja ruralnog turizma. U nekoliko pitanja su ispitanici mogli dati više odgovora pa je iz tog razloga veći postotak odgovora. Rezultati su obrađeni primjenom odgovarajućih matematičkih i statističkih metoda, te su prikazani u daljnjem tekstu.

U ovom istraživanju reprezentativan uzorak čine turističke zajednice kao nositelji razvoja ruralnog područja/turizma u gradovima i županijama. Grafikon 1. prikazuje komparativne rezultate vezano uz postojanje Strategije održivog razvoja ruralnog područja.

Grafikon 1. Postojanje Strategije održivog razvoja ruralnog područja/turizma grada/županije

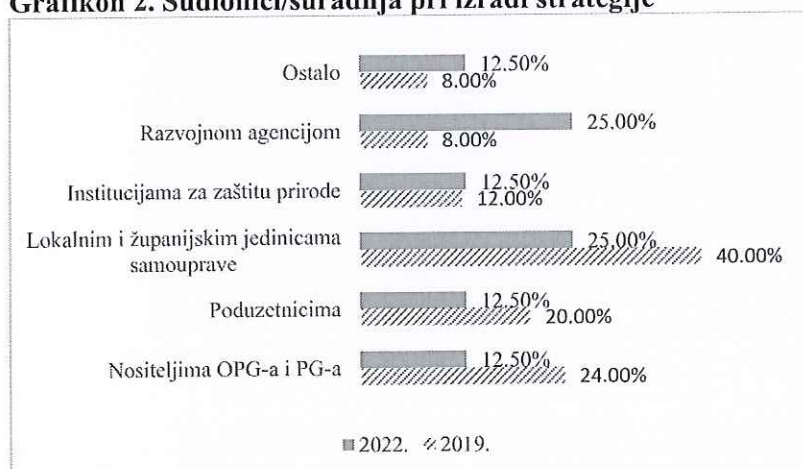
Izvor: izrada autora.

Iz prikaza u grafikonu 1. vidljivo je postojanje Strategije održivog razvoja ruralnog područja/turizma (dalje u tekstu: Strategija) i u 2019. i u 2022. godini. U 2019. godini je prisutno postojanje Strategije kod 40% ispitanika, a u 2022. godini kod 23,53% ispitanika. Nepostojanje definiranog strateškog razvoja ruralnog turizma vidljivo je kod 52% ispitanih turističkih zajednica u 2019. godini, a kod 52,94% ispitanika u 2022. godini. Nije iznenađujući rezultat da je u 2022. godini veći postotak ispitanika koji su se izjasnili da je Strategija u izradi zbog novog strateškog razdoblja do 2030. godine.

U 2019. godini je najviše izrađenih strategija bilo u Požeško-slavonskoj i Brodsko-posavskoj županiji, dok u 2022. ih je najviše u požeško-slavonskoj i Virovitičko-podravskoj županiji.

Sudionici koji su uz turističku zajednicu sudjelovali ili sudjeluju u izradi strategije prikazani su u grafikonu 2.

Grafikon 2. Sudionici/suradnja pri izradi strategije

Izvor: izrada autora.

Iz prikaza u grafikonu 2. uočava se da i u 2019. i u 2022. godini postoji suradnja turističkih zajednica s drugim stakeholderima i povezanim institucijama, a koja je bitna za daljnji razvoj ruralnog turizma. Može se primijetiti da je u 2019. godini veća suradnja s institucijama lokalnih i županijskih jedinica samouprave, dok je manja suradnja s poduzetnicima i razvojnim agencijama. U 2022. godini se primjećuje veća suradnja sa razvojnim agencijama i lokalnim i županijskim jedinicama samouprave, a manja je suradnja sa ostalim dionicima.

Izradi strategije su i u 2019. i u 2022. najvećim dijelom prethodili definiranje ciljeva planiranja, analiza resursa (poljoprivrednih, kulturnih, prirodnih i drugih), te analiza razvojnih potencijala. Najmanje odgovora se odnosilo na izradu cost-benefit analize projekata kao podloge za izradu strategije.

Kako bi se razvojem ruralnog turizma potaknuo gospodarski rast i razvoj potrebno je unaprijed analizirati i financijsku isplativost i ekonomsku opravdanost i održivost budućih investicija u tu djelatnost. Navedeno bi trebalo biti uvršteno u primarne ciljeve strategije, te bi se trebalo pomoću definiranih ključnih pokazatelja pratiti realizacija definirane strategije. Prema rezultatima ovih istraživanja, primarni ciljevi postojećih strategija na ovom području su prikazani u tablici 3.

Tablica 3. Primarni ciljevi Strategije

Primarni ciljevi Strategije	2019.	2022.
Očuvanje lokalne kulture i identiteta lokalne zajednice	36,00%	25,00%
Očuvanje krajolika i prirodnog „habitata“	28,00%	12,50%
Očuvanje i održivi razvoj ruralne ekonomije	28,00%	50,00%
Održivi razvoj turizma na dugoročnom planu	32,00%	25,00%
Strategija treba turističkim poduzetnicima postati platforma za sigurno i dugoročno investiranje	12,00%	12,50%

Izvor: izrada autora.

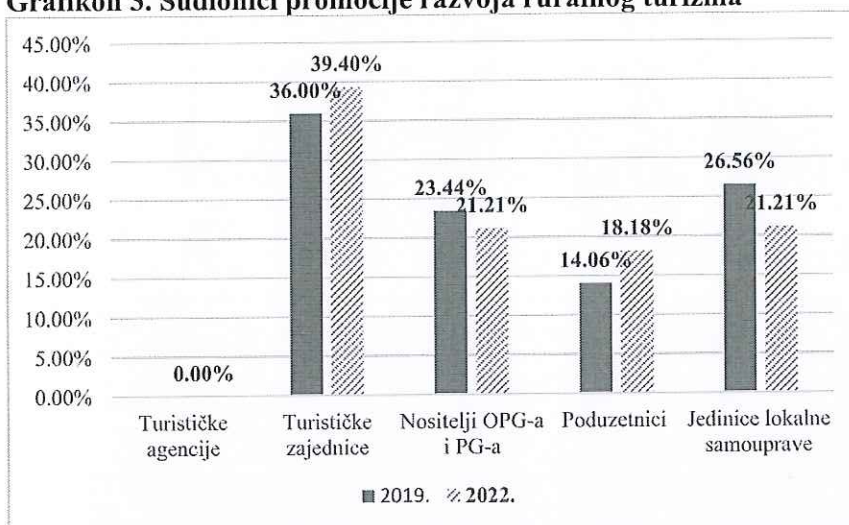
Prema rezultatima istraživanja, i u 2019. i u 2022. godini dobiveni su isti postoci odgovora vezanih uz načine praćenja Strategije. Realizacija strategije se prati na sljedeći način u promatranim godinama:

- postoji samo plan realizacije Strategije, bez praćenja učinkovitosti i realizacije (60%)
- postoje kvantitativni pokazatelji i definirane ciljne vrijednosti (20%) ili
- nema kvantitativnih pokazatelja (20%).

Iz navedenih rezultata u 2022. godini vidljiva je veća usmjerenost na očuvanje i održivi razvoj ruralne ekonomije, dok je manja usmjerenost na stvaranje uvjeta sigurnih dugoročnih investicija. Navedeno se potvrđuje i kroz činjenicu da realizacija samo 20% postojećih strategija se prati kroz kvantitativne pokazatelje i postavljene ciljne vrijednosti.

Za kontinuiran rast i razvoj ruralnog turizma neophodna je promocija ruralnog turizma. Prema prikazanim rezultatima u grafikonu 3., nema većih promjena vezanih uz sudionike koji su sudjeluju u promociji razvoja ruralnog turizma. Vidljivo je, prema mišljenju ispitanika (mogli su birati od ponuđenih dva najčešća sudionika u promociji), da u promociji razvoja ruralnog turizma u ovoj regiji najviše sudjeluju turističke zajednice i jedinice lokalne samouprave, nešto manje poduzetnici i nositelji obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava, dok najmanje u promociji sudjeluju turističke agencije.

Grafikon 3. Sudionici promocije razvoja ruralnog turizma

Izvor: izrada autora.

Poduzetnici i nositelji poljoprivrednih obiteljskih gospodarstava, kao nositelji i najvećim dijelom pružatelji usluga ruralnog turizma, rade samopromociju, ali očito bez veće povezanosti s turističkim agencijama. Njima je neophodna veća i financijska i tehnička pomoć u organiziranom promoviranju kako njih kao pojedinaca, tako i brendiranja cijele regije, kako bi se osigurao održivi razvoj ruralnog turizma koji bi mogao potaknuti i održivi gospodarski razvoj. Međutim, nedovoljna promocija se ne smatra jednim od većih problema i ograničenja boljem održivom razvoju ruralnog turizma na ovom području, što je i vidljivo u podacima prikazanim u tablici 4. gdje su prikazane aritmetičke sredine ocjena ispitanika koji su zamoljeni ocijeniti skalom 1 do 5 (1 = nema problema/ograničenja, 5 = najveći problem/ograničenje) što su najveći problemi/ograničenja boljem održivom razvoju ruralnog turizma na njihovom području.

Tablica 4. Najveći problemi/ograničenja boljem održivom razvoju ruralnog turizma na području regije Slavonija i Baranja

Čimbenik	2019.	2022.
	\bar{x}	\bar{x}
Nedovoljna promocija	3,08	3,54
Nedovoljni poticaji i potpore	3,84	4,08
Previsok PDV	3,68	4,08
Nedostatak financijskih sredstava	4,2	4,38
Nedostatak radne snage	3,4	4,08
Nedovoljan interes poduzetnika i OPG-a za daljnji razvoj	3,2	3,85
Nedovoljna umreženost dionika ruralnog turizma	3,72	3,92
Nedovoljna educiranost radne snage u ruralnom turizmu	3,84	4,15
Pomanjkanje vizije dugoročnog održivog poslovanja	3,84	4,08
Turistička infrastruktura (bicikli, staze, turist. signalizacija ...)	3,4	3,15
Nedovoljno korištenje sredstava iz EU fondova	3,64	3,15
Nedovoljni resursi turističkih zajednica	3,84	3,54
Nedostatak operativne i financijske potpore nadležnih državnih institucija	3,56	3,46

Izvor: izrada autora.

Najvećim problemom ili ograničenjem održivog razvoja ruralnog turizma u 2019. i 2022. godini smatraju se nedovoljna financijska sredstva i nedovoljna educiranost radne snage u ruralnom turizmu. Navedeni rezultati ukazuju na potrebu za osiguravanjem dodatnih izvora financiranja kako bi se osnažili resursi turističkih zajednica, te educirala radna snaga u djelatnosti ruralnog turizma. Neophodno je sustavno planiranje i organiziranje edukacija za sve dionike, posebice definirati mjere i programe edukacije od strane lokalne zajednice i županije za nositelje turističkih usluga, što potvrđuju i podaci prikazani u tablici 5. prema kojima se kvalitetna radna snaga smatra najmanje ocijenjenim potencijalom održivog razvoja turizma u regiji Slavonija i Baranja.

Tablica 5. Najveći potencijali održivom razvoju ruralnog turizma na području regije Slavonija i Baranja

Čimbenik	2019.	2022.
	\bar{x}	\bar{x}
Kvalitetna radna snaga	3,16	3,00
Ruralno područje (planine, jezera, rijeke, šume ...)	4,36	4,75
Ruralno nasljeđe (tradicija, arhitektura, povijest, sela ...)	4,56	4,67
Ruralni život (zanati, događaji, lokalna hrana ...)	4,36	4,42
Ruralne aktivnosti (jahanje, pećanje, šetnje ...)	4,56	4,42
Strateško upravljanje održivim razvojem ruralnog turizma	3,20	3,25

Izvor: izrada autora.

U 2019. godini najvećim potencijalom smatraju se ruralno nasljeđe i ruralne aktivnosti, dok se najslabijim potencijalom održivog razvoja ruralnog turizma smatraju strateško upravljanje održivim razvojem ruralnog turizma i kvalitetna radna snaga. U 2022. godini se najvećim potencijalom smatra ruralno nasljeđe (tradicija, arhitektura, povijest, sela, ...), a najslabijim potencijalom kvalitetna radna snaga i strateško upravljanje održivim razvojem ruralnog turizma. Oba potencijala su povezana uz ljudske resurse, i u 2019. i u 2022. godini. Problem nedostatka kvalitetne radne snage može biti posljedica negativnog migracijskog salda jer prema analizama iz 2014. godine (Štavlić, 2018: 18) „negativan migracijski saldo na ovom području je predstavljao 72% ukupnog negativnog migracijskog salda u Hrvatskoj u 2014. godini“. Razdoblje od 2012. do 2015. godine u regiji Slavonija i Baranja karakterizira smanjenje broja zaposlenih osoba, negativan migracijski saldo, rast BDP-a po stanovniku, smanjenje stope nezaposlenosti. i niže prosječne neto plaće poduzetnika od prosjeka RH za 20,95% (Štavlić, 2018: 18).

5. ZAKLJUČAK

U regiji Slavoniji i Baranja još uvijek je nedovoljno prisutan strateški pristup razvoju ruralnog turizma što je vidljivo u komparativnim rezultatima provedenih istraživanja na uzorku turističkih zajednica u pet županija koje čine regiju Slavonija i Baranja. Strateški razvoj ruralnog turizma ne temelji se samo na postojanju strategije razvoja ruralnog turizma, već i na međusobnoj suradnji svih dionika ruralnog turizma, uključujući lokalne i županijske jedinice samouprave, razne potporne institucije i turističke poduzetnike i pružatelje usluga ruralnog turizma. Posebice je neophodna suradnja pri praćenju realizacije strategije i postavljenih ciljeva kako bi se, osim očuvanja lokalne kulture i krajolika, osigurao i održiv ekonomski rast te potaknule dugoročne investicije u turizam. Najvećim problemima, tj. ograničenjima boljem održivom razvoju ruralnog turizma na ovom području smatraju se: nedovoljna financijska sredstva i nedovoljna educiranost

radne snage u ruralnom turizmu. Dok se najvećim potencijalima ovog područja smatraju ruralno područje (planine, jezera, rijeke, šume i sl.) i ruralno nasljeđe i ruralne aktivnosti, a najmanji potencijali su kvalitetna radna snaga i strateško upravljanje održivim razvojem ruralnog turizma.

Uzimajući u obzir prikazane komparativne rezultate provedenih istraživanja strateški održivi razvoj ruralnog turizma bi trebao počivati na izradi, implementaciji i praćenju realizacije donesene strategije razvoja ruralnog turizma, te bi se trebao promatrati u kontekstu cjelokupnog razvoja ruralnog područja. Pri tome je neophodno umrežavanje i uravnoteživanje interesa lokalne zajednice, pružatelja turističkih usluga i posjetitelja. Ozbiljan strateški pristup održivom razvoju ruralnog turizma može osigurati minimiziranje štete za okoliš, optimiziranje zadovoljstva turista i dugoročno rastući ekonomski i društveni razvoj ruralnog područja. U regiji Slavonija i Baranja, koja ima bogato ruralno područje, ruralno nasljeđe, ruralni život i ruralne aktivnosti, neophodno je pronaći model strateškog razvoja ruralnog turizma temeljen na educiranju ljudskih resursa u smjeru optimalnog i održivog korištenja postojećih ruralnih turističkih resursa u svrhu osiguravanja održivog gospodarskog rasta i razvoja. Sve navedeno podrazumijeva financijsku, pravnu i drugu podršku države i nadležnih ministarstava kako bi se poboljšala konkurentnost istočne Hrvatske.

LITERATURA

1. Baćac, R. (2012). Priručnik za bavljenje seoskim turizmom, Korak po korak od ideje do uspješnog poslovanja. Zagreb: Ministarstvo turizma RH.
2. Demonja D., Baćac R. (2012). Baština i tradicija u oblikovanju turističke ponude na ruralnom prostoru Hrvatske. *Podravina: časopis za multidisciplinarna istraživanja*, 9 (21), 205-218.
3. Državni zavod za statistiku, Statistički ljetopis, 2001. Dostupno na: https://www.dzs.hr/Hrv/Publication/stat_year.htm (15.10.2022.).
4. Jelinčić, D.A. (2007). Agroturizam u europskom kontekstu. *Studia ethnologica Croatica*, 19 (1).
5. Katica, D., Kušen, E., Sudarić, T., Tubić, D. (2021). Istraživanje: kulturne rute: inovativni alat u razvoju i povećavanju atraktivnosti ruralnih područja. Zagreb: Hrvatska udruga za turističke i kulturne rute "TUR KULTUR" (online). Dostupno na: https://klubselo.hr/images/uploads/142/istrazivanje_kulturne_rute_-_tur_kultur.pdf (12.9.2021.).
6. Krajnović, A. at al. (2011). Strateško upravljanje razvojem ruralnog turizma – problemi i smjernice. UDK: 338.2:338.484:631(497.5), ISSN 1848-1035, *Oeconomica Jadertina* 1/2011. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/68201> (15.10.2022.).
7. Ministarstvo turizma Republike Hrvatske (2017) Turizam u brojkama 2017. dostupno na: https://www.htz.hr/sites/default/files/2018-08/HTZ%20TUB%20HR_%202017%20FINAL.pdf (15.10.2022.).
8. Ministarstvo turizma Republike Hrvatske (2022) Turizam u brojkama 2021. dostupno na: https://mint.gov.hr/UserDocsImages/2022_dokumenti/Turizam%20u%20brojkama%2021.pdf (15.10.2022.).
9. Ružić, P. (2009). Ruralni turizam. Pula: Ustanova za cjeloživotno učenje Magistra.
10. Sikirić, D. at al. (2015). Model for the Implementation of the Rural Tourism Development Strategy in the Count of Zadar. U: 34h International Conference on Organizational Science

- Development Internationalization and Cooperation, Proceedings, Portorož, Slovenia, 1017-1027.
11. Štavlić, K. (2018). Mikro poduzetništvo – Resursi, potencijali i uspješnost. Veleučilište u Požegi, Požega.
 12. Štavlić, K., Štavlić, I. & Potnik Galić, K. (2019). Rural tourism in function of economic development in the Slavonia and Baranja region. U: Leko Šimić, M. & Crnković, B. (ur.) International Scientific Symposium Economy of Eastern Croatia – vision and growth. 809-818.
 13. Šulc, I., Fuers-Bjeliš, B. (2021). Changes of tourism trajectories in (post)covidian world: Croatian perspectives. *Research in Globalization*, 3, 100052, 9
doi:10.1016/j.resglo.2021.100052 Dostupno na:
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2590051X21000174?via%3Dihub>
(21.9.2022.).
 14. Tubić, D. (2019). Ruralni turizam: od teorije do empirije. Virovitica: Visoka škola za menadžment u turizmu i informatici u Virovitici.
 15. Vlada Republike Hrvatske. Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine. Dostupno na: [Hrvatska 2030](#) (10.10.2022.).
 16. Zborski, T.K. (2018). Transformacija istarske prehrambene tradicije u turističkim seoskim gospodarstvima. Doktorska disertacija, Sveučilište u Zadru. Dostupno na: <https://dr.nsk.hr/islandora/object/unizd%3A2812> (20.10.2022.).

**COMPARATIVE ANALYSES OF POTENTIALS AND
LIMITATIONS OF RURAL TOURISM DEVELOPMENT
IN SLAVONIJA AND BARANJA REGION**

ABSTRACT

The region of Slavonia and Baranja, as a rural area, in recent years has seen the growth of rural tourism as one of the generators of sustainable economic development. The current growth rates of rural tourism are still not sufficient for the significant demographic and economic development of the five counties in this area, which is evident through their developmental disparities in relation to other counties in the Republic of Croatia. The aim of this paper is to identify the potentials and limitations of rural tourism development in the Republic of Croatia, in the Slavonia and Baranja region, through empirical research conducted in 2022., and to determine the existence of differences with the results of research conducted in 2019, before the Covid-19 pandemic, through a comparative analysis. In addition to the above, the aim is to determine the presence of a strategic approach in the development of rural tourism in this area. Empirical communities from the Požega-Slavonia, Osijek-Baranja, Brod-Posavina, Vukovar-Srijem and Virovitica-Podravina counties participated in the empirical research as the surveyed population. An online survey questionnaire was used to collect data, and appropriate statistical and mathematical methods were used to generate and interpret the obtained research results. The obtained results indicate the presence of a strategic approach to the development of rural tourism, and the critical potentials and limitations of rural tourism development have been identified. The comparative analysis determined the differences in the identified potentials and constraints in relation to the results of the 2019 survey. The scientific and applicative contribution of this work is reflected in the findings of empirical research.

Keywords: Rural tourism development, strategic approach, potentials and limitations, Slavonija and Baranja region